

УДК 338.439

[https://doi.org/ 10.35546/kntu2078-4481.2019.4.29](https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2019.4.29)

В.В. ШУКЛІНА

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-2284-092X

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Метою роботи було дослідження інформаційного потенціалу динамічних процесів управління промислового підприємства в умовах змін. Визначено специфічні ознаки інформаційної системи орієнтовані на реалізацію ситуаційних управлінських рішень на базі широкого використання засобів економіко-математичного моделювання. Встановлено, що ефективність інформаційного забезпечення управління витратами визначається базовими вимогами до неї з боку ситуаційного менеджменту підприємства.

Зроблено висновок що в умовах формування інформаційної економіки інформаційний потенціал стає вагомим чинником забезпечення економічної безпеки будь-якого промислового підприємства. До інформаційної системи управління витратами теорією і практикою промислового господарювання суб'єктів визначаються такі вимоги як: відповідність потребам управління; забезпечення мінімальним, але достатнім обсягом інформації для прийняття виважених управлінських рішень; забезпечення оперативного реагування на відхилення; достовірність інформації; регулярність інформації для простеження динаміки; багатоваріантність інформації для розгляду альтернативних рішень; результативність інформації, яка полягає у зіставленні результатів із витратами; комплексність та наочність інформації; цільова спрямованість методів обробки і збереження. Під час формування інформаційного потенціалу важлива роль відводиться службі економічної безпеки, яка забезпечує недопущення витоку інформації, що становить комерційну таємницю, виявляє, оцінює та мінімізує вплив загроз інформаційній безпеці на основі обґрунтування схем документообігу, встановлення рівнів доступу до інформації в локальних комп'ютерних мережах, організації.

Ключові слова: інформаційний потенціал, ситуаційне управління, інформаційна система, управління витратами, моделювання, промислове підприємство.

В.В. ШУКЛІНА

Херсонский национальный технический университет
ORCID: 0000-0002-2284-092X

ІНФОРМАЦИОННИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИТУАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РАСХОДАМИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Целью работы было исследование информационного потенциала динамических процессов управления промышленного предприятия в условиях изменений. Определены специфические признаки информационной системы ориентированы на реализацию ситуационных управленческих решений на базе широкого использования средств экономико-математического моделирования. Установлено, что эффективность информационного обеспечения управления затратами определяется базовыми требованиями к ней со стороны ситуационного менеджмента предприятия.

Сделан вывод, что в условиях формирования информационной экономики информационный потенциал становится весомым фактором обеспечения экономической безопасности любого промышленного предприятия. К информационной системе управления затратами теорией и практикой промышленного хозяйствования субъектов определяются такие требования как: соответствие потребностям управления; обеспечение минимальным, но достаточным объемом информации для принятия взвешенных управленческих решений; обеспечения оперативного реагирования на отклонения; достоверность; регулярность информации для отслеживания динамики; многовариантность информации для рассмотрения альтернативных решений; результативность информации, заключается в сопоставлении результатов с затратами; комплексность и наглядность информации; целевая направленность методов обработки и хранения. При формировании информационного потенциала важная роль отводится службе экономической безопасности, которая обеспечивает недопущение утечки информации, составляющей коммерческую тайну, обнаруживает, оценивает и минимизирует влияние угроз информационной безопасности на основе обоснования схем документооборота, установления уровней доступа к информации в локальных компьютерных сетях, организации.

Ключевые слова: информационный потенциал, ситуационное управление, информационная система, управление затратами, моделирование, промышленное предприятие.

V. SHUKLINA
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-2284-092X

SITUATION MANAGEMENT INFORMATION POTENTIAL COSTS OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

The purpose of the study was to investigate the information potential of dynamic management processes of an industrial enterprise in the face of change. The specific features of the information system are defined, which are oriented to the implementation of situational management decisions based on the widespread use of economic and mathematical modeling tools. It is established that the effectiveness of information support of cost management is determined by the basic requirements for it by the situational management of the enterprise.

It is concluded that in the conditions of formation of information economy information potential becomes a significant factor in ensuring the economic security of any industrial enterprise. The information system of cost management theory and practice of subjects' industrial management are defined by such requirements as: compliance with management needs; providing minimal but sufficient amount of information to make informed management decisions; ensuring prompt response to deviations; reliability of information; regularity of information to track dynamics; multivariate information to consider alternative solutions; the effectiveness of the information, which is to compare results with costs; comprehensiveness and clarity of information; targeting of processing and storage methods. During the formation of information potential, an important role is assigned to the economic security service, which ensures the prevention of information leakage, which is a trade secret, identifies, assesses and minimizes the impact of information security threats on the basis of justification of schemes of circulation, establishment of levels of access to information in local computer networks, organization.

Keywords: information potential, situational management, information system, cost management, modeling, industrial enterprise.

Постановка проблеми

Економічну стабілізацію та подальший розвиток промислових підприємств неможливо забезпечити виключно за рахунок технологічного оновлення, оптимізації організаційної структури або підвищенням кваліфікації персоналу. Ці процеси обов'язково вимагають постійного аналітичного супроводу. Особливо це стосується управління витратами, оскільки саме він генерує та доводить до реального втілення креативні ідеї господарського успіху. Разом з тим, ситуаційний підхід управління надає можливість реагувати на мінливість ринку, контролювати результативність промислового підприємства, оперативно реагувати на необхідних напрямках. В таких умовах особливо важливого значення набуває інформаційний потенціал управлінського процесу для прийняття обґрунтованих рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми формування інформаційного потенціалу як умови ефективного управління витратами промислового підприємства вивчалися в працях В. Лебедева, Ф. Бутинця, Г. Савицького, Н. Тарасенка та інших. Теоретико-методологічні засади інформаційного забезпечення контролю ситуацій присвятили дослідження В. Лук'янова, А. Маргуліс, В. Нижник, П. Новіченко, Г. Партин, В. Кустарьов, В. Лемв. Внесок у вивчення цих питань зробили економісти Р. Гаррисон, К. Друрі, Р. Каплан, Б. Нідлз, Дж. Ріс, Г. Фандель, Д. Хан. Більшість вітчизняних авторів орієнтуються на розробки закордонних дослідників, не враховуючи особливостей інформаційних потоків інших економічних зон.

Формулювання мети дослідження

Мета роботи полягає в спробі визначити елементи інформаційного потенціалу, наявність яких доводить адекватність управління витратами ситуації на промисловому підприємстві.

Викладення основного матеріалу дослідження

В управлінському процесі промислового підприємства визначаються технічні, виробничі, правові, соціальні, економічні елементи інформаційного потенціалу. Однак основним інструментом забезпечення ситуаційного менеджменту на рівні господарюючих суб'єктів є інформаційний процес економічного змісту, під яким розуміють такий, що характеризує його виробничо-управлінську складову.

Докладніше економічну складову інформаційного потенціалу можна охарактеризувати як сукупність відомостей, пов'язаних з функціонуванням і управлінням витратами, тобто плануванням, обліком, контролем тощо. Для потреб ситуаційного менеджменту інформаційний потенціал дозволяє реалізувати його функції. За допомогою натурального, трудового і вартісного показників інформація відображає склад відповідних груп ресурсів, виробничо-господарські процесів тощо. Сформована інформаційний потенціал знаходить у подальшому своє використання у прогнозуванні, плануванні, обліку, регулюванні відповідно цільовим стратегіям промислового підприємства.

Інформаційний потенціал промислових підприємств характеризуються специфічними ознаками. Вони орієнтовані, переважно, на реалізацію управлінських рішень на базі широкого використання засобів обчислювальної техніки й економіко-математичного моделювання ситуації. Такі системи характеризуються також безпосередньою взаємодією з користувачами різних рангів, функціонуванням реального режиму часу отримання і використання даних, можливістю задоволення інформаційного попиту. Якщо в основу визначення поняття «інформаційна система управління витратами» покласти ресурсний підхід, то може трактуватись як сполучення засобів і методів виробництва, накопичення, перетворення і використання інформаційних ресурсів промислового підприємства з метою здійснення основних функцій управління. Інформаційну систему визначають і як методологію, організацію, елементи технічного і програмного забезпечення, що необхідні для вводу й отримання певної інформації згідно з вимогами користувача. Функціонують, перш за все, для забезпечення інформацією процесів управління промисловим підприємством, а це пов'язано з методами і засобами виділення інформації із сукупності зафіксованих даних. Про важливість інформаційного потенціалу, В.М. Глушков визначав як засіб забезпечення управління ситуацією, до деякої зовнішньої структури у відношенні до організаційного процесу. А насправді це аж ніяк не «зовнішня структура» і тим більше не допоміжний засіб організаційного процесу, а його основа. Головним завданням при обробці її взаємодії є аналіз того, як чином вихідні дані інформаційної системи зможуть забезпечувати ефективність функціонування системи ситуаційного управління витратами промислового підприємства.

Ситуаційне управління витратами як багатоаспектний процес, включає дії, метою яких є досягнення бажаного економічного результату діяльності промислового підприємства. Серед складових якого створення єдиної раціональної системи з конкретними цільовими установками реагування на ознаки ситуації.

Інформаційний потенціал управління витратами має функціональний і організаційні аспекти і структуру: знання та досвід персоналу (у тому числі корпоративну культуру та соціальнопсихологічний клімат); документацію (технічну, технологічну тощо) та права (у тому числі на патенти, торгові марки, промислові зразки, ноу-хау, товарні знаки, а також сертифікати відповідності стандартам якості, вимогам екологічної безпеки тощо); наукоємну продукцію (вироби, послуги, технології); інформаційні системи та технології (у тому числі засоби комунікації та зв'язку інформаційне, програмне, технічне та інше забезпечення інформаційних систем); інформаційні зв'язки (економічну інформацію, зв'язки з економічними контрагентами, контактними аудиторіями, імідж, репутацію).

Має такі організаційні підсистеми, як пошук і виявлення факторів витрати ресурсів; планування витрат за видами; облік і аналіз витрат; стимулювання економіки ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці промислового підприємства. Система управління витратами промислового підприємства спрямована на вирішення завдань, які і визначають перелік і рівень майбутніх вимог до інформаційної системи як забезпечуючої її функціонування та цільове призначення, а саме здійснення контролю за ходом господарської діяльності промислового підприємства; виявлення тенденцій змін рівня, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції; збір, аналіз інформації про витрати в т.ч. галузевий моніторинг; нормування, планування витрат у розрізі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції; пошуку резервів економії ресурсів і оптимізації витрат.

Сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів інформаційної системи діють в межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні і стратегічні плани. Система ситуаційного управління витратами є специфічною і характеризується певними ознаками:

- цілеспрямованістю оптимізації рівня витрат на виробництво,
- реалізацію продукції та забезпечення одержання доходу,
- складністю – наявність значної кількості підсистем,
- гнучкістю – пристосування до змін впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища,
- керованістю – можливість змін у функціональній системі в залежності від потреб промислового виробництва.

Можливість удосконалення ситуаційними проявами управління витратами з використанням інформаційних систем обумовлена такими факторами: посиленням конкуренції на ринках матеріалів і сировини; зміною і нестабільністю цін на ресурси виробництва; визначення технічних способів виміру, збору, аналізу та підготовки інформації для оцінки, планування та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат. Для забезпечення ефективного промислового менеджменту необхідно організувати управління витратами в різних ситуаціях та при їх змінах – за технологіями, центрами відповідальності, видами продукції, за відповідальними особами, що дозволяє всебічно аналізувати рівень витрат і визначати їх відповідність встановленим нормам і на цій основі розробляти власну політику управління витратами, застосовуючи ефективні методи і механізми на всіх рівнях управління.

В сучасних умовах процес управління витратами обумовлюється господарською та фінансовою самостійністю інформаційної системи промислового підприємства. Господарська самостійність полягає у можливостях вибору організаційної форми, виду функціонування, виробничої програми, отже суттєво зростає відповідальність керівників за прийняті рішення щодо її формування. Вимоги до ситуаційного управління витратами промислового підприємства визначаються різноманітними факторами а саме: зміна умов конкуренції; потреба покупців та продавців; впровадження гнучкого автоматизованого виробничого обладнання; комп'ютеризація процесу конструювання, контролю за якістю продукції, які відповідають цільовим настановам інформаційно-аналітичного забезпечення процесу. Інформація, що обслуговує процеси промислового виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і забезпечує розв'язання завдань організаційно-економічного управління на макро- і мікрорівнях, є управлінською. В інформаційному процесі, яким є управлінська діяльність щодо витрат промислового підприємства, інформація - один з важливих ресурсів разом з енергетичними, матеріальними, трудовими, фінансовими.

Економічна інформація - найважливіша складова управлінської інформації, що містить відомості про склад трудових, матеріальних та грошових ресурсів і стан об'єктів управління на певний часовий період. Економічна інформація в системі інформаційної системи управління витратами відображає діяльність промислового підприємств за допомогою натуральних, вартісних та інших показників. Її можна використовувати в процесі планування, обліку, контролю, аналізу на всіх рівнях управління.

Найважливішими властивостями інформаційної системи ситуаційного управління витратами є: достовірність і повнота; цінність і актуальність; ясність і зрозумілість. Достовірною є, якщо вона не спотворює дійсного стану справ. Недостовірні інформація може призвести до неправильного розуміння або до прийняття неправильних рішень. Інформація повна, якщо її достатньо для розуміння і прийняття рішень. Неповна інформація в системі затримує прийняття рішень і може призвести до виникнення помилок. Цінність системної інформації залежить від того, які ситуації розв'язують за її допомогою.

В умовах, що постійно змінюються, важливо мати адекватну ситуації інформаційну систему, в якій інформація стає ясною і зрозумілою, вираженою мовою, якою спілкуються ті, кому призначений інформаційний потік. Інформаційна система управління витратами посилює потенціал промислового підприємства, підвищує рівень його розвитку, надаючи йому один з найважливіших за сучасних умов ресурс – інформаційний. Крім того, привертає увагу до ринкових характеристик, чим створює чітку систему координат його діяльності та попереджає про зміни в навколишньому бізнес-середовищі з доведенням до керівництва параметрів потреб та поведінку споживачів, і, таким чином, сприяє формуванню стратегій, тактик та відповідних управлінських комплексів дій.

Однак, інформаційна система управління витратами це не лише цінний, а й вартісний продукт, оскільки вимагає значних витрат на збирання, інтерпретацію, збереження, захист, тощо. Такі витрати можуть суттєво зрости в разі прийняття неправильних управлінських рішень. Тому зібрані масиви даних в ній мають відповідати певним вимогам: значимість, актуальність, адаптованість, об'єктивність, конфіденційність, економічність.

Висновки

В умовах формування інформаційної економіки інформаційний потенціал стає вагомим чинником забезпечення економічної безпеки будь-якого промислового підприємства. До інформаційної системи управління витратами теорією і практикою промислового господарювання суб'єктів визначаються такі вимоги як: відповідність потребам управління; забезпечення мінімальним, але достатнім обсягом інформації для прийняття виважених управлінських рішень; забезпечення оперативного реагування на відхилення; достовірність інформації; регулярність інформації для простеження динаміки; багатоваріантність інформації для розгляду альтернативних рішень; результативність інформації, яка полягає у зіставленні результатів із витратами; комплексність та наочність інформації; цільова спрямованість методів обробки і збереження. Під час формування інформаційного потенціалу важлива роль відводиться службі економічної безпеки, яка забезпечує недопущення витоку інформації, що становить комерційну таємницю, виявляє, оцінює та мінімізує вплив загроз інформаційній безпеці на основі обґрунтування схем документообігу, встановлення рівнів доступу до інформації в локальних комп'ютерних мережах, організації.

Список використаної літератури

1. Дячков Д.В. Методичні підходи до оцінки інформаційного потенціалу підприємства / Д.В. Дячков // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 4. – С. 131–135. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvp_usk_2012_4_27.
2. Ілляшенко С.М. Інформаційний потенціал підприємства / С.М. Ілляшенко // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2004. – № 9(68). – С. 11–18. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/864>.

3. Тесленок І.М. Сутність і структура інформаційного потенціалу підприємства / І.М. Тесленок, М.О. Кучеренко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 6. – С. 124–127 Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/export_pdf/businessinform-2011-6_0-pages-124_127.pdf.
4. Битий А.В. Генезис теорії формування інформаційного потенціалу підприємства / А.В. Битий // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(3). – С. 219–221. Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(3\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(3)_49).
5. Шукліна В.В. Стратегічний менеджмент: концептуальні питання в умовах постіндустріальних трансформацій / В.В. Шукліна // Економіка і регіон, 2013.– №2.–С. 87-91.
6. Маркіна І.А. Організаційне забезпечення управління інформаційним потенціалом підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні / І.А. Маркіна, Д.В. Дячков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Вип. 1(2). – С. 211–218. Електронний ресурс. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1(2)_36).
7. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 315 с.
8. Сидоренко І.В. Формування інформаційного потенціалу олійножирових підприємств / І.В. Сидоренко // Экономика Крыма. – 2010. – №. 2. – С. 31 Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Ekonk/2010_2/045_sidorenko.pdf.
9. Круш П.В. Інформаційна складова в структурі економічного потенціалу підприємства / П.В. Круш, М.О. Зеленська // Економіка та держава. – 2010. – № 10. – С. 45–47 Електронний ресурс. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_10_12
10. Шаповал О.Ф. Формування інформаційного потенціалу підприємства / О.Ф. Шаповал // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2013. – Вип. 181(4). – С. 347–350. Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181\(4\)_58](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181(4)_58).

References

1. Dyachkov DV Methodical approaches to the estimation of information potential of the enterprise / D.V. Dyachkov // Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Economic Sciences Series. 2012. №4. P.131–135. Electronic resource. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpusk_2012_4_27.
2. Ilyashenko SM Information potential of the enterprise / S.M. Ilyashenko // Bulletin of Sumy State University. Economy series. 2004. №9(68). pp. 11–18. Electronic resource. - Access mode: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/864>.
3. Teslenok IM The essence and structure of information potential of the enterprise / I.M. Teslenok, M.O. Kucherenko // Business Inform. 2011. №6. P.124–127 Electronic resource. - Access mode: http://www.business-inform.net/export_pdf/businessinform-2011-6_0-pages-124_127.pdf.
4. Bitiy AV Genesis of the theory of formation of information potential of the enterprise / A.V. Broken // Bulletin of the Khmelnytsky National University. Economic sciences. 2014. № 3 (3). P. 219–221. Electronic resource. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(3\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(3)_49).
5. Shuklina V. Strategic Management: Conceptual Issues in Post-Industrial Transformation / V. Shuklina // Economy and Region, 2013. №2. P. 87-91.
6. Markina I.A. Organizational support for managing information potential of soft drinks in Ukraine / IA Markina, D.V. Dyachkov // Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property. 2014. Is. 1 (2). pp. 211–218. Electronic resource. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1(2)_36).
7. Fedonin OS Potential of enterprise: formation and estimation: textbook. tool. / OS Fedonin, I.M. Repin, OI Oleksiuk. Kiyv. 2004. 315 p.
8. Sidorenko IV Formation of information potential of oil and fat enterprises / IV. Sidorenko // Economics of Crimea. 2010. №. 2. P. 31 Electronic resource. - Access mode: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Ekonk/2010_2/045_sidorenko.pdf.
9. P. Krush Information component in the structure of economic potential of the enterprise / PV Krush, M.O. Zelenska // Economy and State. 2010. № 10. P. 45–47 Electronic resource. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_10_12
10. Shapoval OF Formation of information potential of the enterprise / OF. Shapoval // Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series «Economics, agrarian management, business». 2013. Is. 181(4). P.347–350. Electronic resource. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181\(4\)_58](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181(4)_58).